

Кожоназарова Нурсулуу Нуржановна

ГМУ-1-19 тайпасынын студенти, Кыргыз Республикасынын Президентине караштуу
Мамлекеттик башкаруу академиясы

Кожоназарова Нурсулуу Нуржановна

Студентка группы ГМУ-1-19, Академия государственного управления при
Президенте Кыргызской Республики

Kozhonazarova Nursuluu Nurzhanovna

Student of the group GMU-1-19, Academy of Public Administration under the
President of the Kyrgyz Republic

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНДА БИЛИМ БЕРҮҮ ТАРМАГЫ

ВЫСШЕЕ ОБРАЗОВАНИЕ В КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКЕ

HIGHER EDUCATION IN THE KYRGYZ REPUBLIC

Аннотация: Макалада Кыргыз Республикасынын билим берүү тармагынын сапатын жакшыртууга багытталган сунуштар берилген. Сунуш жалаң гана жогорку билим берүү тармагын эмес, жалпы мамлекеттик жана башталгыч билим берүү тармагындагы көйгөйлөрдү жоюунун жолдорун табууга багытталат.

Аннотация: В статье предлагаются рекомендации, направленные на повышение качества высшего образования в Кыргызской Республике. Предложение направлено на облегчение проблем не только в области высшего образования, но и на общегосударственной и начальной сфере образования.

Annotation: The article offers recommendations aimed at improving the quality of higher education in the Kyrgyz Republic. The proposal is aimed at alleviating problems not only in the field of higher education, but also in the national and primary education.

Негизги сөздөр: Билим берүү, жогорку окуу жайлар, башталгыч билим берүү, университет, мугалим жана башка.

Ключевые слова: Образование, высшая образования, начальная образования, университет, учитель и другие.

Key words: Education, higher education, primary education, university, teacher and others.

Бүгүнкү күндө билим берүү дүйнөдөгү социалдык өнүгүүнүн эң маанилүү көрсөткүчтөрүнүн жана артыкчылыктары багыттарынын бири болуп саналат. Адамдык капиталды калыптандыруу, адамдын жана коомдун жыргалчылыгы үчүн адамдык потенциалды ишке ашыруу XXI кылымда натыйжага жетүүгө, коомдун муктаждыктарын канааттандырууга багытталган билим берүү тутумун курууда мамлекеттин өзгөчө жоопкерчилигин билдирет.

Өлкөбүздүн учурдагы экономикалык, саясий жана социалдык көрсөткүчү оор кырдаалда тургандыгында баарыбызга тен эле жашыруун эмес. Мамлекеттин өнүгүшү адам ресурстарына түздөн-түз көз каранды жана бул өз кезегинде өлкөдө заманбап билим берүү тутумун түзүүнү талап кылат. Албетте, өлкөбүздүн стратегиялык маанидеги чечимдерин кабыл алууда, кызматкерлердин көпчүлүгү кландык байланыштар, коррупциялык жолдор менен кызмат орундарын ээлеп, адамдын билими,

профессионалдуулугу жана да компетенттүү кесипкөй адис экендиги каралбай арткы орунга коюлуп келет. Тагыраак айта кетсек өлкөбүздүн аймагында жетекчилик кызматтарда өзүнө керектүү колдоочулары жана санаалаштары тургандыгы талашсыз.

Азыркы учурду алып карай турган болсок, бир жылда болжолдуу орто эсеп менен 30000 – 40000 ге чейин биздин өлкөнүн жарандары Жогорку окуу жайларын аякташат. Бирок

ушундай сандагы адистерди даярдап жаткан ЖОЖ дор бүгүнкү күндө өзүнүн эффективдүүлүгүн толук кандуу көрсөтпөй келет. Далил катарында азыркы көпчүлүк жаштарыбыздын билим деңгээлинин бир кыйла төмөн экендигинде жана да алардын билим алууга кызыкдар эместиги ар бирибизди кайдыгер калтырбашы абзел.

Кыргызстандагы жогорку билим берүү тутуму университеттердин төрт түрүнөн турат: университеттер, академиялар, адистештирилген университеттер - атайын мектептер (мисалы, Кыргыз Улуттук Консерваториясы, Бишкек жогорку аскер мектеби), институттар.

Университет - бул жогорку билим берүү жана аспирантура программаларын кеңири адистиктер менен камсыз кылган жогорку окуу жайы;

Академия - бул илимий иш чөйрөсүндө жогорку билим берүү жана аспирантурадан кийинки программаларды ишке ашыруучу жогорку окуу жайы;

Институт - бул жогорку билим берүүнү жана аспирантура программаларын камсыздоочу билим берүүчү жай же университеттин же академиянын филиалы; Адистештирилген жогорку окуу жайы - бул жогорку билим берүү жана дипломдон кийинки программаларды камсыз кылган жогорку адистештирилген жогорку окуу жайы. Алар жогорку билим жана аспирантура программаларын ар тараптуу адистиктер менен камсыз кылышат. Алар теориялык жана прикладдык изилдөөлөрдү жүргүзүшөт, тренингдерди өткөрүшөт, адистерди кайра даярдашат, ошондой эле илимий жана окутуучу кадрларды (илимдин кандидаттары жана докторлору) даярдашат.

Бүгүнкү күнгө чейин, Кыргыз Республикасында жогорку билим берүү тутуму 64 жогорку окуу жайлары, анын ичинде 32 мамлекеттик жана 32 жеке менчик мекемелери тарабынан көрсөтүлөт (2020-жылга карата - Улуттук статистикалык комитеттин маалыматтары).

Учурда билим берүү чөйрөсүндө билим берүүнүн сапатына жана жеткиликтүүлүгүнө олуттуу таасир тийгизген инфраструктурага байланыштуу көйгөйлөр бар. Ошондой эле Кыргызстанда билим берүү чөйрөсүндө билим берүүнүн сапатын камсыз кылууда көйгөйлөр жок эмес. Негизинен карай келсек билим берүү тармагын жакшыртууну башталгыч жана орто билим берүүчү мектептерден баштоо абзел. Себеби, азыркы күндө көз жүгүртүп карай келсек, биздин жаш муун мектепте толук кандуу жетишээрлик билим албай, кийин дал ошол жаштарыбыз жогорку окуу жайды да сырттан окуу форматында окуп бутуруп диплом алышат. Биз билгендей эле сырттан окуу форматы эч кандай эффективдүү натыйжаларын көрсөтпөйт. Анткени, сырттан окуу форматында окуган келечектеги кайсы бир кесиптин ээлери өз кесиби боюнча толук кандуу билимге ээ боло албайт, мунун бирден бир себеби, билим берүү системасындагы коррупция болуп саналат. Демек, акча жолу менен жогорку окуу жайды окутуучу башкача айтканда мугалим тармагын аяктаган жаштарыбыз, кайра кайрылып мектептерде сабак беришет. Ал, эми экинчи көйгөй, көпчүлүк учурда элет жергесинде мектептерде мугалимдер өз кесиби боюнча гана эмес, бир нече кесиптен сабак беришет. Демек, билим берүү системасында туура эмес айлануу процесси жүрүп жатат. Эмне себептен дегенде, “мектепте талапка жооп берерлик билим албаган жана жогорку билим берүү окуу жайын жөн гана акча жолу менен бүтүргөн адам, кийинки жаш муундарга эмнени үйрөтүп, канчалык денгээлде эффективдүү, сиңимдүү, канааттандыраарлык, толук кандуу билим берип, мамлекетибиздин келечегин кура алабы?”- деген чон суроо келип чыгат. Бул көйгөйдү чечүү жолу Кыргызстандын билим берүү системасына көптөгөн өзгөртүүлөрдү жана жанылоолорду киргизүүнү талап кылат.

Колдонулган адабияттар:

1. Кыргыз Республикасынын 2020-жылдын 24-июнундагы “Билим берүү жөнүндөгү” Мыйзамы
2. Концепция развития образования в Кыргызской Республике до 2020г.
3. <https://www.educationindex.ru/articles/university-rankings/qs/>
4. <http://www.stat.kg/ru/>